

KUNGLIGA HÖGSKOLEN
FOLKUNIVERSITETET
FOLKUNIVERSITETSAKIV

Undertecknad som till-
delats ett anslag å 700 kro-
nor för folkuniversitetsinsamling
under tre månader i Väst-
härads Jönköpings län. Här
härmed avgiva följande redö-
görelse.

Insamlingen, som på-
gick i tre månader, har
omfattat socknarne Skär-
stad och Hultad i Väst h.,

796
Jönköpings län och utgjort
en direkt försäkring på
min insamling inom sam-
ma härad år 1927. Den har
sin sitt hundraåriga för-
mål haft anrika folkmin-
nen. Om materiell kultur
har endast i Jönköpings län
gjorts anteckningar.

Berättarna ha i
regel varit karakterade av
att på tala om vad de ve-
lat. På en del ställen har
man rent av varit blygsam
för att på berätta, om jag
har åskådliga gånger kom-
nat konsekvenser ett inga-
lunda ringa intresse för

III

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2. Hithörande saker. 796 La var
d. ee. Jallat hos kyrkovär-
den K. E. Petersson i Munsad,
som gäls praukat m. kom-
pletterat en av en präst
i början av 1800-talet skriven
sockenkrönika. Endast
på ett ställe har jag märkt
av direkt motvilja. Man
svarade på mina frök-
liga frågor blott att de
inte längre brydde sig om
saint" eller överhuvud
talade m. världliga ting. De
prägar i stället mig, m.
jag vore präst m. lycklig.
Sedan jag efter ett par
minnars fruktbara ansträng-

IV
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

viingar måste ge upp kom
jag till igen efter ett par
veckor. Den gången voro
de båda näst mera med-
delsamma, en fränbring,
som enligt mitt förman-
de helt på hållet berodde
på att den jingesträvpredi-
kant, som under minst
fjorton dagars tid varje
kväll hållit väckelsemöten
i en grannstuga, nysa län-
nat orten. Resultatet
blev dock även den gången
synnerligen magert, men
jag har för avsikt att göra
ett nytt försök under påskan.
Jag tror nämligen, att jag

V
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3.

796
just här har det så jolk
som enda tillfället att på
lag på några jolkvisor.
Gumman har brott sina
85 år en ganska god sång-
röst och lär enligt andras
uppgift varit en symme-
trogen flitig sångerska vid
ungdomsgillena för i världen.
Gubben spelar desauton
jolkfarande jolk. Kan de
komma de ihåg några vitor?
Livet gubben som gum-
man här till de relativt
nyfrälsta, då de först på
gamle dar avslutit sig till
den frivilliga rörelsen.
Den frivilliga verk-

samheten gjorde sig redan
lidigt starkt gällande i
dess bruk. Den ut-
gick närmast från en
hade sitt hängvarter i
Förskjning. Redan på 1850-
talet började väckelsen
i Skånska, och efter några
år hade man fått så just
just i socknen, att man
kunde bygga det första
missionshuset. Kirken blev
det fick man typiskt
nog från ett gammalt brän-
neri, som ägaren inte ville
driva efter sin sinneränd-
ring utan skänkte bort
till detta ändamål. Från

4. Den tiden har rörelsen med
varje år vuxit sig allt
starkare. Detta förhål-
lande har givetvis högt
väsentligt försämrat mark-
naden ur folkminnessynpunkt.
Den gamla traditionen bröts
ned genom allt det nya,
som väckelserörelserna med
en naturkrafts våldsamhet
kaskade in över allmoget.
Det i den, som inte kunde
förklaras som direkt synd,
förkastades som onyttigt.
Leksugorna, som helt säkert
 varit betydelsefulla tradi-
tionsbärare, kommo ur bruk.
Midvinterstången och påsk-

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

eldar gick det likadant
med. De "väckta" ville
inte dansa eller leka
kring midsomrarsången.
Det var ju ren hedendom!

Det enda, som bibehöll sig i något så när oförändrat skick var de folkmedicinska bruken och föreskrifterna. Dessa voro ju rent praktiska, och det låg mest i det egna intresset, att dessa fullföljdes. Så var ^(i samma utsträckning) icko fallet med t. ex. den folkliga festkalendern och de av den beviljade sederen. Visserligen kan det väl anmärkas att bruken med t. ex.

5. midsommarsläng och påsk-
eldar äro äro rent
praktiska. Men jag har
fått den uppfattningen
att känslan ^{där} redan vid
tiden för väckelserörelsen
— åtminstone vid den stora
väckelsen på 1870-talet —
starkt försvagats. Man såg
inte där några bruk, som
hade betydelse för t. o. års-
väckelsen, utan man betrak-
lade dem framförallt
som nöjesföreläsningar av
mindre lämplig art, dit
ungdomen kom samman för
att roa sig. Därför saktes
alla goda krafter i arbetet

LUNDS UNIVERSITETIS
FOLKMINNESARKIV

för att på bort den, och man
lyckades alltså väl. Med
de festerne följde också mycket
av den tradition, som det
säkerligen varit bärare av.

UNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Av gammal folk-
diktning finns nu så godt
som ingenting kvar. Av
undersagor har jag icke
jätt en enda och ej heller
av folkvisor. Det enda
jag lyckats på tag i är en
par burleska skänksagor,
några sägner och ett pärl-
gälar. Skänksagan är folk-
parande delvis verkligt be-
vande, men den är i all-
mänhet av så burlesk ka-

6. rakfär, att berättelsen nog
måste välja sitt audi-
torium, om han vill, att
den skall seueras.

798
XII
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
"Så lilla de syndigaste
gubbarna" var förenade
v. Sydows råd. Och det
rådet har visat sig va-
ra gott. Endast de, som
skänt utaför / i nordiska-
ländsk betydelse nästan utan
undantag = "syndig") eller
mycket sent avslutit sig
till den fröreligiösa förel-
sen ha något att berätta.

Detta gör, att sammankom-
stens antal starkt begränsas och
arbetet blir svårare. J

796
öget välprickat utbresse,
vill jag därför framhålla
det oerhålliga, som ligger i
att en samling från Norra
Småland direkt jämföres
med en sådan från Skåne.
En tylik direkt jämförel-
se måste ovillkorligen
afsluta till Skåne-samlingens
fördel. Sunda är det kanske
inte alldeles oäkthet, att
det varit dubbelt så
svårt och lidande att få
ihop den mindre och säm-
re samlingen.

Lönar det sig då
att samla folkminnen i
 dessa trakter? Det är

XIII

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

7.

796

XIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

en fråga, som ovillkorligen
kräver sig på en. Svaret
på den kan nog i alla
fall inte bli mer än
ett och det ett övertyg-
gat och övertygande ja.

Py ären om resultatet
blir magert, så är det
det enda resultat vi
kunna på fram, den enda
möjlighet, som står oss
öfver att på kännedom
om den för dessa krafter
särskilda traditionen. Visser-
ligen hade vi fått ofant-
ligt mycket om vi böjat
för oss på redan, men samma
är ju förhållandet på nästan

796
alla platser. Med varje
år försämrats: alla gäll
den lilla möjlighet vi
ha nu. De gamla dö ut
och den moderna tiden
med sina lidningar sin
radio och sitt världna-
de folkskoleväsen skall även
här göra slut på den lilla
återskot av gammal kul-
tur och tro, som 1800-talets
väckelse rörelser lämnat
 kvar.

Lund den 5 mars 1929
Brugt Löderberg
fm

xv

15

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

796.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

Lantbrukaren Oskar Johansson,
Hallagården, Skänslad sn.,
Viska hd., Jäggs län är
född 1857 i Råby i Skänslad.
Han har under en kortare
tid haft en gård i Bjurvik,
Väreboja sn., Råby hd., Jäggs
län.

(38.5)

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVTS
VBröllopet.

Bröllopet varade
en vecka. Servis och för-
ming fick var och en ha
med sig för hela familjen.
Det var alltid i brudens
hem.

Ungdomen i byn kläd- de bilderna!
de bröllopsgästerna, d. v. s. satte
upp brudgummar och an-
rörarna. Gravarna voro sk-
lade hela ena utom den övriga

796 13
toppen. Den virade de slänge-
na med brövars (liugon-
ris). Förnådda friare
brukade försöka kugga och
riva ner gravarna så
ungdomen fick gå rakt
natten i mörk. Gravlä-
sten skulle stå kvar så
länge att brudparet kunde
se dem en gång, men den
stod kvar.

Den som hade sett
brudens utseende skulle ock-
så klä henne. Det var en
bestånd i byn. Bruden
skulle ha mössa och plock,
och en brudschal av silke
eller ylle. Så långt jag

Bröllopet (forts.) 2.

många lillbarn hade de
äkta skolar, de kallade,
de var brokiga och av ylle.

Bruden skulle dessutom ha
pengar i skorna för att hon
skulle bli rik. Som fick den
som klädde av henne, och det
var naturligen den samma
som hade klätt henne och
bäddat brudängsen. — Bru-
den visade sig inte för vig-

selu — liksom det ä^{sed} /mt-
farande. 796

Brudgummen kom
med de andra gästerna i
brudstige till bröllopsgården.

5)
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

När de sälls för till
kyrkan, för alla skulle
ha kyrkringsel, så red
det brud- eller förbrudare för
hela bröllopsföljet. Och efter
då kom det klarinettblä-
sare. Efter vigseln redo
brudbrudarna i kapp hem. Där
skulle den, som kom först hem,
hämta en grytfull till bords
för att han hade varit ända
hemma och så rida tillbaka
och möta det andra bröllops
följet.

Pnt.

Bröllopet / forts. / 3.

Vigselringen var anlägg-
en av guld, då den var
slät eller också av silver,
då det var en pärlring.

Brinnade vågnar av kon-
traheuterna under vigseln
betydde det snart dödsfall.
Efter middagen dans-
ade man hela natten.
Prästen skulle alltid dan-
sa första dansen med brud-

den.

796

27

Under hela bröllopet höll
de i stigen, och det ända
inne på fönstren. Ibland
var det så glasskärvarna
yrde in över bordet och
gästerna.

Sen ^{hade} ungdomen alltså
en del upplag för sig med
brudängen, för att det
skulle bli roligt.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVÖstra Björk.

I Närelejs socken
i Östra härad (Berättaren
har under några år haft en
gård i Björvik i Närelejs socken)
drag de Björk. Ungdomen
i byn samlades på drag
hem en Björk lördagskväl-
len innan det lysta andra
gången. Blev de då in-
bjudna på hederligt jägare

de, högg de sönder björken
också, innan de gick hem.
Den veden skulle de sen
ha till sitt första bam-
dog. Men blev de inte
inbjudna, så lät de björ-
ken ligga framför dörren,
så de gick släpa där den
själva.

Men där "klädde"
inte ungdomen till bröllo-
pet som här, utan det fick
de göra själva.